

Ярослав Дейнека,

молодший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: clava-1995@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4073-7106>

БІБЛІОТЕЧНІ ІНСТИТУЦІЇ У ВОЄННИЙ ЧАС: ДОСВІД ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено вплив Другої світової війни на бібліотечну систему Великої Британії: знищення фондів, евакуацію матеріалів, адаптацію до воєнних умов, роль у підтримці морального духу та доступу до інформації. Проаналізовано заходи адаптації, зокрема скорочення режиму роботи, впровадження мобільних бібліотек і співпрацю з організаціями. Розглянуто післявоєнне відновлення бібліотек, що включало повернення евакуйованих матеріалів, реконструкцію, поповнення фондів і модернізацію. Виявлено уроки, корисні для розвитку бібліотечної справи в умовах сучасних воєнних конфліктів.

Ключові слова: Друга світова війна, бібліотеки, Велика Британія, евакуація фондів, адаптація бібліотек, підтримка морального духу.

Постановка наукової проблеми. Друга світова війна серйозно вплинула на бібліотечну систему Великої Британії, спричинивши руйнування фондів, евакуацію матеріалів і зміну функцій бібліотек. Водночас війна стимулювала модернізацію та розширення ролі бібліотек у суспільстві. Питання впливу цих подій на подальший розвиток бібліотечної справи залишається недостатньо вивченим. Системний аналіз змін у бібліотечній системі Великої Британії внаслідок війни дасть змогу виявити особливості адаптації бібліотек до кризових умов і визначити їх роль у воєнний час, що має важливе значення для розуміння еволюції бібліотек та їх розвитку в умовах сучасних викликів.

Актуальність дослідження. Вивчення впливу Другої світової війни на бібліотечну систему Великої Британії особливо актуальне в контексті сучасної війни в Україні. Українські бібліотеки стикаються з подібними викликами: руйнування, втрата фондів, евакуація матеріалів та адаптація роботи до воєнних умов. Водночас вони відіграють ключову роль у підтримці населення та збереженні культурної спадщини. Аналіз британського досвіду може надати цінні знання для українських бібліотек щодо стратегій подолання поточних викликів, збереження функціональності та модернізації в кризових умовах. Це дослідження розширює розуміння історичних процесів та їх застосування у сучасних реаліях.

Метою дослідження є вивчення впливу Другої світової війни на бібліотечну систему Великої Британії з метою визначення уроків, які можуть бути використані для розвитку бібліотечної справи в умовах сучасних воєнних конфліктів, зокрема в Україні.

Аналіз досліджень. Вивченням проблеми впливу Другої світової війни на бібліотечну систему Великої Британії активно займалися такі вчені, як Д. Аллен, К. Ангус, Б. Бівен, А. Блек, М. Валенсія, Е. Вігмор, Л. Р. Вільсон, Д. Вінсент, Д. Вудворд, Р. Джеймс, Х. Дженкінсон, К. Б. Джокель, Р. В. Джонс, А. Есдейл, В. Істон, Ф. Г. Кілгур, Ф. А. Кінг, Р. Кларк, А. Колдер, М. Левіт, Л. Р. МакКолвін, Й. МакЛейн, А. Марвік, Х. Масон, М. В. Мелосі, В. Р. Метью, В. Р. Метьюз, Д. М. Мітчел, К. Р. Мосс, Г. Невіл, П. С. Річардс, Х. У. Стаббінгс, А. Л. Томсон, П. Торсхейм, К. Т. Флауер, Й. Фрідріх, П. Р. Харріс, Р. С. Хаттон, В. Холман, Б. Хоугтон та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перед Другою світовою війною бібліотеки Великої Британії відігравали важливу роль у суспільстві, забезпечуючи доступ до знань, культурних ресурсів і соціальних просторів для обміну думками та участі в культурних заходах, що було особливо важливо на тлі зростаючого напруження у Європі. Вони сприяли освіті дорослих, надаючи матеріали для самостійного навчання та організовуючи курси для дорослих. Крім того, бібліотеки підтримували освітню систему, забезпечуючи матеріали для вчителів і студентів й організовуючи заходи та лекції [7, р. 264].

Напередодні війни система бібліотек Великої Британії включала 603 бібліотечні осередки, кожен з яких обслуговував у середньому 77 тис. осіб, відіграючи важливу роль у культурному та освітньому житті, проте вони потребували реформ і додаткового фінансування [2, р. 164]. Обмежене фінансування погіршувало якість послуг та умови роботи, хоча бібліотеки залишалися ключовими для доступу до освітніх і культурних ресурсів, а також підтримки ініціатив дорослої освіти [7, р. 265]. У 1930-х роках фінансування зменшувалося, що обмежувало можливості бібліотек розширювати колекції та надавати нові послуги, особливо в сільській місцевості, де розглядалося питання створення спеціалізованих бібліотек для робітників з технічною й професійною літературою [5, р. 478].

Очікувалося, що під час війни бібліотеки Великої Британії зіштовхнуться із серйозними викликами, зокрема можливим знищенням через бомбардування та значним скороченням фінансування. Основні побоювання включали пошкодження будівель і колекцій, що спонукало до розробки стратегій евакуації цінних матеріалів [3, р. 1]. Крім того, перенаправлення ресурсів на воєнні потреби могло призвести до скорочення фінансування, що негативно вплинуло б на якість послуг, зокрема на зменшення нових надходжень і доступу до освітніх ініціатив [2, р. 164; 7, р. 265]. Війна також мала змінити пріоритети бібліотек, змусивши їх адаптуватися до нових умов, забезпечуючи доступ до інформації, важливої для цивільної оборони та підтримки морального духу [7, р. 265].

Британська бібліотека (частина Британського музею) зазнала серйозних втрат під час нальотів німецької авіації на Лондон у 1940–1941 рр. У травні 1941 р. було пошкоджено дах музею, що призвело до знищення близько 240 тис. томів, з яких 175 тис. були книжками. Для захисту фондів ще в серпні 1939 р. бібліотека евакуювала близько 100 т найцінніших матеріалів до Національної бібліотеки Уельсу в Аберіствіті. У музеї також було організовано чергування добровольців для патрулювання будівлі вночі [3, р. 5].

Національна центральна бібліотека в Лондоні постраждала від авіанальоту у квітні 1941 р., коли пожежа охопила дах і нижні рівні будівлі. Із 170 тис. томів бібліотечного фонду залишилося лише 72 тис. 600 [3, р. 6]. У відповідь на загрозу бомбардувань бібліо-

тека евакуювала частину персоналу до безпечніших районів країни та тимчасово розмістила матеріали в інших установах [3, р. 5].

Бібліотека Собору Святого Павла також зазнала значних втрат, незважаючи на евакуацію більшої частини колекції. Бомба пробила дах і впала в бібліотечний прохід 29 грудня 1940 р., спричинивши займання, яке вдалося швидко загасити [3, р. 7]. У 1939 р. більшість колекції бібліотеки було перевезено до Національної бібліотеки Уельсу. Матеріали, які не могли бути евакуйовані через великий розмір або вагу, перенесли до крипти собору, яка вважалася найбільш захищеною частиною будівлі [3, р. 6].

Цінна колекція книг, певним чином пов'язаних з Лондоном, багато з яких є абсолютно незамінними, була знищена під час удару по бібліотеці Гілдхолла. Королівський коледж (Лондонський університет) перевіз кілька тисяч томів до Брістольського університету для безпеки, однак їх було незабаром знищено під час одного із серйозних набігів на Брістоль. Бібліотека коледжу Біркбек була двічі пошкоджена та майже повністю знищена. Бібліотека Кентерберійського собору, Бібліотека Ноттінгемського університету, Бібліотека Голдсмітського коледжу, Бібліотека Ламбетського палацу та Бібліотека Королівського імперського товариства зазнали величезних втрат. Серед міст, які мали бібліотеки та які постраждали, були Плімут (Центральна бібліотека – зруйнована), Ліверпуль (втрачено 150 тис. томів); Центральна бібліотека Ковентрі повністю зруйнована; Центральна бібліотека Хемпстеда, публічна бібліотека Річмонда, бібліотеки Ексетер, Шордіч і Саутгемптон [6, р. 151].

Під час війни бібліотеки реалізовували освітні програми для військовослужбовців, створювали спеціалізовані колекції для підтримки воєнної промисловості [1, р. 14–16], попри обмежені фінансові ресурси зміцнювали соціальні зв'язки та надавали платформу для обговорення суспільних питань [2, р. 164].

У період Другої світової війни бібліотеки Великої Британії зазнали значного скорочення бюджетів через перенаправлення фінансових ресурсів на воєнні потреби. Це призвело до зменшення витрат на нові книги та матеріали, що знизило асортимент доступних ресурсів, скоротивши витрати з 28 центів на душу населення до ще нижчого рівня [2, р. 164].

У роки Другої світової війни бібліотеки Великої Британії адаптували свою діяльність, зосередившись на нових завданнях, таких як підтримка морального духу населення та надання важливої інформації для виживання. Вони почали активно розповсюджувати брошури з інструкціями для цивільної оборони, що підвищило їхню роль як джерела критично важливої інформації [7, р. 266]. Бібліотеки також ініціювали програми евакуації та збереження культурної спадщини, щоб захистити важливі книги й документи від бомбардувань, що сприяло підтримці морального духу нації. Крім того, бібліотеки стали центрами психологічної підтримки, організовуючи заходи для підняття морального духу, такі як читання вголос та обговорення актуальних подій [1, р. 9–11].

Багато бібліотек Великої Британії перейшли на скорочений режим роботи через обмежені фінансові ресурси, нестачу персоналу та загрози бомбардувань. Зокрема, бібліотеки в Лондоні часто скорочували години роботи або закривалися під час інтенсивних авіаударів, як, наприклад, у Британському музеї, де частина бібліотеки працювала лише в безпечні періоди. Нестача персоналу через мобілізацію також призвела до скорочення обслуговування та зосередження на основних функціях. Деякі бібліотеки встановлювали спеціальні графіки роботи, працюючи у вихідні або ввечері, щоб забезпечити доступ до послуг у безпечніший час [3, р. 6].

Протягом Другої світової війни бібліотеки Великої Британії були змушені обмежити доступ до частини своїх матеріалів через міркування безпеки, цензуру та необхідність збереження найцінніших колекцій. Однією з основних причин стали евакуаційні заходи, коли рідкісні книги та рукописи, наприклад з Британської бібліотеки, було переміщено до захищених локацій, таких як Національна бібліотека Уельсу, що зробило їх недоступними для користувачів [3, р. 5]. Крім того, бомбардування й пошкодження будівель додатково ускладнили можливість користування певними ресурсами.

На тлі подій Другої світової війни бібліотеки Великої Британії змушені були адаптувати свою діяльність, упроваджуючи нові форми роботи для забезпечення доступності послуг у складних умовах. Бібліотеки також організовували програми читання вголос в укриттях та інших безпечних місцях, що допомагало підтримувати

моральний дух населення й зміцнювати соціальні зв'язки. Крім того, було створено програми для військовослужбовців, які надавали доступ до навчальних і технічних ресурсів, сприяючи їх саморозвитку й підготовці до повернення в цивільне життя [1, р. 12–14].

У часи Другої світової війни бібліотеки Великої Британії активно співпрацювали з різними організаціями для забезпечення ефективності послуг і збереження культурної спадщини. Одним з ключових партнерств було співробітництво з Національною бібліотекою Уельсу, яка стала основним місцем евакуації цінних колекцій. Британська бібліотека та бібліотека Собору Святого Павла разом з іншими лондонськими бібліотеками координували перевезення матеріалів, що допомогло зберегти культурну спадщину [3, р. 6]. Бібліотеки також працювали з місцевими урядовими органами й організаціями громадянського захисту для розповсюдження інформаційних матеріалів із цивільної оборони, таких як інструкції щодо авіанальотів та інформація про укриття. Крім того, вони співпрацювали з освітніми і військовими організаціями, організовуючи програми для військовослужбовців та надаючи доступ до навчальних матеріалів для підвищення їхньої кваліфікації.

У розпал Другої світової війни бібліотеки Великої Британії стали критично важливими для підтримки населення, забезпечуючи доступ до інформації, яка допомагала орієнтуватися в нових умовах і підтримувати моральний дух. Крім того, вони підтримували доступ до навчальних і технічних матеріалів, сприяючи професійному розвитку й саморозвитку, що допомагало громадянам адаптуватися до війни та підвищувало стійкість суспільства.

Під час глобального конфлікту бібліотеки Великої Британії стали важливими центрами підтримки освітнього процесу, забезпечуючи доступ до навчальних ресурсів і сприяючи безперервності освіти, незважаючи на бомбардування та евакуації. Після війни бібліотеки відіграли ключову роль у відновленні освітньої системи, співпрацюючи з міжнародними організаціями для обміну досвідом та ресурсами, а також організовуючи курси для дорослих і військовослужбовців [6, р. 165].

Під час Другої світової війни бібліотеки Великої Британії відігравали важливу роль у піднятті морального духу населення,

ставши місцями підтримки та розради в умовах стресу й небезпеки. Вони надавали доступ до літератури, яка допомагала відволіктися від війни та підтримувати оптимізм, зокрема книги, що сприяли національній ідентичності й патріотизму. Бібліотеки організовували заходи, такі як читання вголос і лекції, що зміцнювали соціальні зв'язки та підтримували громаду, часто в укриттях під час авіанальотів, реалізували інші соціальні програми. Війна посилила роль бібліотек як центрів громадянської активності для обговорення важливих питань і взаємної підтримки.

Збереження культурної спадщини стало критично важливим завданням для бібліотек Великої Британії під час Другої світової війни, коли вони виступили охоронцями національної ідентичності, історії та культури в умовах значних руйнувань. Основними заходами були евакуація найцінніших колекцій: Британська бібліотека та бібліотека Собору Святого Павла перенесли частину своїх фондів до Національної бібліотеки Уельсу для захисту від бомбардувань. Бібліотеки також створювали дублікати й резервні копії важливих документів, що давало можливість зберегти культурні цінності для майбутніх поколінь [3, р. 8].

Після завершення Другої світової війни Велика Британія зіткнулася з величезним завданням відновлення бібліотек, пошкоджених бомбардуваннями та іншими воєнними діями. Основними заходами стали оцінка збитків, планування реконструкції і відновлення пошкоджених будівель, зокрема таких як Британська бібліотека та Собор Святого Павла.

Після закінчення Другої світової війни поповнення бібліотечних фондів у Великій Британії стало ключовим завданням через значні втрати колекцій. Уряд та міжнародні організації надали фінансову підтримку для закупівлі нових матеріалів і відновлення колекцій. Бібліотеки активно залучали волонтерів, розгорнули програми закупівлі нових ресурсів і співпрацювали з видавцями та бібліофілами для відновлення рідкісних видань. Крім того, нові колекції включали літературу про війну, історію, науку й техніку, що допомогло адаптувати населення до післявоєнних умов. Міжнародна співпраця через обміни книжками сприяла культурному обміну та інтеграції Великої Британії у світове співтовариство [6].

У післявоєнний період Велика Британія зосередилася на модернізації бібліотечної системи, упроваджуючи новітні технології та методи для покращення обслуговування й керування фондами. Сучасні технології, такі як механізовані системи каталогізації та оброблення інформації, значно підвищили ефективність бібліотек і стали основою для автоматизації процесів [7]. Звіт Л. Р. МакКолвіна [4], опублікований під час війни, рекомендував створення великих бібліотечних одиниць і національного бібліотечного агентства для централізації керування та фінансування [2, р. 164–165]. Упровадження перфокарт для каталогізації книг і нових програмних рішень, разом з тренінгами для бібліотекарів, сприяло модернізації й підвищенню ефективності бібліотек. Реконструкція бібліотек також включала створення нових, функціональних просторів, що відповідали післявоєнним потребам суспільства, з акцентом на комфорт і доступ до нових медіа та аудіовізуальних матеріалів.

Друга світова війна значно вплинула на бібліотечну систему Великої Британії, завдавши значних матеріальних втрат і пошкоджень будівель, що потребувало швидкої адаптації бібліотек до нових умов та переосмислення їхньої ролі в суспільстві. Війна підкреслила важливість збереження культурної спадщини, і, незважаючи на значні втрати, бібліотеки зберегли частину своїх цінних колекцій завдяки евакуації та співпраці з іншими установами. Після війни бібліотеки перетворилися на культурні центри, розширивши свої функції та залучивши нові аудиторії завдяки співпраці з культурними й освітніми установами. Під час війни бібліотеки не лише зберегли свою функціональність, а й підтримували моральний дух населення, забезпечуючи доступ до інформації та освіти.

Друга світова війна спричинила глибокі зміни в бібліотечній системі Великої Британії, зокрема скорочення режиму роботи та обмеження доступу до певних матеріалів через загрозу бомбардувань і необхідність евакуації цінних книг. Бібліотеки також запровадили нові форми роботи, такі як мобільні бібліотеки та читання в укриттях, що дало можливість зберегти зв'язок з громадянами й підтримати моральний дух. Після війни ці зміни стали основою для модернізації бібліотечної системи, включаючи впровадження нових

технологій і реорганізацію простору, що відкрило нові можливості для розвитку бібліотек.

Під час Другої світової війни бібліотеки Великої Британії стали ключовими центрами підтримки суспільства, забезпечуючи доступ до життєво важливої інформації, збереження культурної спадщини, надаючи моральну підтримку населенню. Вони поширювали інструкції із цивільної оборони та інформаційні матеріали, що допомагало громадянам орієнтуватися в умовах конфлікту. Бібліотеки організовували культурні заходи, такі як читання вголос і літературні події, що підтримували моральний дух та соціальні зв'язки під час бомбардувань. Евакуація цінних колекцій забезпечила збереження культурної спадщини в умовах загрози знищення. Крім того, вони підтримували освітній процес, забезпечуючи доступ до навчальних матеріалів для військовослужбовців та евакуйованих дітей, що мало вирішальне значення для майбутнього країни.

Досвід Другої світової війни надав бібліотекам Великої Британії важливі уроки для подальшого розвитку. Війна підкреслила необхідність бути готовим до кризових ситуацій, зокрема евакуації матеріалів і захисту персоналу, що є, як показала практика, досить успішним і дієвим заходом. Вона також продемонструвала важливість адаптивності бібліотек, які впровадили нові форми роботи, такі як мобільні бібліотеки та програми для військовослужбовців, що дало їм можливість зберегти зв'язок із суспільством. Після війни бібліотеки модернізували інфраструктуру та послуги, впровадивши нові технології й методи роботи, що стало основою для подальшого розвитку автоматизації та інформаційних технологій. Нарешті, війна підтвердила, що бібліотеки виконують не лише освітню та культурну, а й соціальну функцію, підтримуючи моральний дух і зберігаючи національну ідентичність.

Висновки. Дослідження показало, що Друга світова війна значно вплинула на бібліотечну систему Великої Британії, змусивши її адаптуватися до нових умов, зосередитися на збереженні культурної спадщини та підтримці морального духу населення. Війна спричинила знищення фондів, евакуацію матеріалів, обмеження доступу, що змусило бібліотеки перейти на скорочений режим роботи та змінити пріоритети. Після війни бібліотеки відновилися, повернули

евакуйовані матеріали та модернізували роботу. Цей досвід важливий для України, яка нині стикається з подібними викликами, допомагаючи розробити стратегії збереження спадщини й підтримки населення в умовах війни.

Список бібліографічних посилань

1. James R. “Read for victory”: Public libraries and book reading in a British naval port city during the Second World War. *The Journal of the Social History Society*. 2018. Vol. 15. Issue 2. Pp. 233-253. <https://doi.org/10.1080/14780038.2018.1427360>
2. Joeckel C. B. A postwar plan for British public libraries: The McColvin report. *ALA Bulletin*. 1943. Vol. 37. No. 5. Pp. 163-165. URL: <https://www.jstor.org/stable/25691638> (Last accessed: 16.05.2024).
3. Leavitt M. United Kingdom libraries during World War II. *SLIS Connecting*. 2015. Vol. 4. Issue 1. Article 7. <https://doi.org/10.18785/slis.0401.07>
4. McColvin L. R. The public library system of Great Britain : a report on its present condition with proposals for post-war reorganization. London : Library Association, 1942. 218 p.
5. Mitchell J. M. The library movement in Great Britain. *Bulletin of the American Library Association*. 1932. Vol. 26. No. 8. Pp. 474-478. URL: <https://www.jstor.org/stable/25687699> (Last accessed: 26.04.2024).
6. Wigmore E. The war and British medical libraries. *Bull Med Libr Assoc*. 1946. Vol. 34. No. 3. Pp. 151-166. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC194591/pdf/mlab00257-0003.pdf> (Last accessed: 16.06.2013).
7. Wilson L. R. The public library system of Great Britain: A report on its present condition with proposals for post-war reorganization. By Lionel R. McColvin. Review. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*. 1943. Vol. 13. No. 3. Pp. 264-266. URL: <https://www.jstor.org/stable/4303129> (Last accessed: 06.08.2024).

References

1. James, R. (2018). “Read for victory”: Public libraries and book

reading in a British naval port city during the Second World War. *The Journal of the Social History Society*, 15(2), 233-253. <https://doi.org/10.1080/14780038.2018.1427360>

2. Joeckel, C. B. (1943). A postwar plan for British public libraries: The McColvin report. *ALA Bulletin*, 37(5), 163-165. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25691638> (Last accessed: 16.05.2024).

3. Leavitt, M. (2015). United Kingdom libraries during World War II. *SLIS Connecting*, 4(1), Article 7. <https://doi.org/10.18785/slis.0401.07>

4. McColvin, L. R. (1942). The public library system of Great Britain: A report on its present condition with proposals for post-war reorganization. London: Library Association.

5. Mitchell, J. M. (1932). The library movement in Great Britain. *Bulletin of the American Library Association*, 26(8), 474-478. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25687699> (Last accessed: 26.04.2024).

6. Wigmore, E. (1946). The war and British medical libraries. *Bull Med Libr Assoc*, 34(3), 151-166. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC194591/pdf/mlab00257-0003.pdf> (Last accessed: 16.06.2013).

7. Wilson, L. R. (1943). The public library system of Great Britain: A report on its present condition with proposals for post-war reorganization. By Lionel R. McColvin. Review. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 13(3), 264-266. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/4303129> (Last accessed: 06.08.2024).

Стаття надійшла до редакції 20.09.2024.

Yaroslav Deineka,

Junior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: clava-1995@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4073-7106>

Library Institutions in Wartime: the Experience of Great Britain during the Second World War

The article examines the profound impact of World War II on the British library system, highlighting challenges, adaptations, and contributions that mark one of the most turbulent periods in modern history. Libraries faced significant disruptions, including the destruction of collections because

of bombings, the evacuation of rare and valuable materials to safe locations, and severe budget cuts. Despite these challenges, libraries emerged as critical institutions, providing access to essential information, supporting public morale, and preserving cultural heritage. The research explores how libraries adjusted to wartime conditions by shortening operating hours, restricting access to certain materials, and implementing innovative solutions such as mobile libraries and educational programs for both civilians and military personnel. These efforts ensured continued access to knowledge, fostering resilience in the population. The role of libraries in safeguarding national heritage is emphasized through their meticulous evacuation of irreplaceable collections, which demonstrated a deep commitment to preserving cultural identity. Post-war recovery is analyzed, focusing on the return of evacuated materials, reconstruction of destroyed library buildings, and the replenishment and modernization of collections. The study underlines the importance of libraries as adaptive and resilient institutions that were not only capable of overcoming wartime challenges but also evolved to meet the demands of a changing society in the aftermath of the war. By investigating these historical processes, the article contributes to the broader understanding of the evolution of library systems in crisis times and draws lessons applicable to the modern context, including the preservation of cultural heritage and the role of libraries in contemporary conflicts. The findings provide valuable insights for library professionals and policymakers seeking to address similar challenges in current and future crises, highlighting the enduring relevance of libraries in fostering social cohesion, education, and cultural preservation.

Keywords: Second World War, libraries, Great Britain, evacuation of funds, adaptation of libraries, support of morale.